

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.002.17.2023

Pani
Magdalena Kusibab
Dyrektor
Szkoły Podstawowej nr 10 im. ks. prof. A. F. Nosala
w Dębicy
ul. H. Wagnera 4
39-200 Dębica

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/001/LRZ – Działania podejmowane na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 10 im. ks. prof. A. F. Nosala w Dębicy ¹ , ul. H. Wagnera 4, 39-200 Dębica.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem Szkoły Podstawowej nr 10 im. ks. prof. A. F. Nosala w Dębicy od dnia 1 września 2022 r. jest Pani Magdalena Kusibab ² . Poprzednio, od dnia 1 września 2010 r. do dnia 31 sierpnia 2022 r., dyrektorem Szkoły był Pan Mariusz Zając.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania podejmowane przez szkoły na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Małgorzata Milanowska – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/76/2023 z dnia 10 marca 2023 r. Robert Szwagiel – doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/75/2023 z dnia 10 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 2-9)

---

¹ Zwana dalej: Szkołą.

² Zwana dalej: dyrektorem.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, zwanej dalej: ustawą o *NIK*.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Deklarowana w Szkole wiedza na temat szkodliwości napojów energetyzujących⁵ nie przełożyła się na kompleksowe działania w celu ograniczenia ich dostępności i konsumpcji przez dzieci i młodzież. Fakt, że problem ten dotyczył także uczniów Szkoły potwierdziły wyniki ankiet przeprowadzonych przez NIK, gdzie 41% z nich poinformowało, że w Szkole/środowisku pije się dużo napojów energetyzujących, zaś 26%, że pije je, w tym 2% – nawet codziennie.

Zgodnie z przepisem art. 26 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*⁶ w Szkole sporządzono diagnozy i programy wychowawczo-profilaktycznych na wszystkie lata szkolne objęte kontrolą.

Mimo wystąpienia zjawiska spożywania energetyków wśród dzieci i młodzieży, nie było ono przedmiotem szerszego zainteresowania pracowników Szkoły. Nie zwrócono uwagi na tę problematykę także podczas ankietowania uczniów, w związku z obowiązkiem corocznego diagnozowania w zakresie występujących w środowisku szkolnym ich potrzeb rozwojowych a także w programach wychowawczo-profilaktycznych na lata szkolne 2020/2021 i 2022/2023.

Skutkowało to tym, że pomimo obowiązków określonych w przepisach oświatowych, w Szkole, poza pojedynczymi pogadankami w trzech klasach na temat szkodliwego wpływu energetyków na młodych ludzi, w zasadzie nie podjęto działań wychowawczych i profilaktycznych, zmierzających do eliminowania zagrożeń związanych z tym zjawiskiem. Nierealizowanie tych obowiązków było tym bardziej naganne, że w latach 2019/2020 i 2021/2022, w programach wychowawczo-profilaktycznych Szkoły, zaplanowano zadania związane z uświadamianiem zagrożeń wynikających z sięgania przez uczniów po napoje energetyzujące.

Na terenie Szkoły sprzedawano produkty spożywcze, które ze względu na ich skład oraz wymagania jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. *w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach*⁷, nie mogły być sprzedawane w jednostkach systemu oświaty. Dopiero w trakcie kontroli NIK, wycofano z automatów szkolnych niezdrowe artykuły spożywcze.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁵ Napój energetyzujący (ang. energy drink) to potocznie napój energetyczny i energetyk, inny niż napój izotoniczny – pobudzający, przeważnie gazowany napój bezalkoholowy, z reguły zawierający kofeinę, taurynę i guaranę. https://pl.wikipedia.org/wiki/Nap%C3%B3j_energetyzuj%C4%85cy. Zwany dalej: napojem energetyzującym, napojem energetycznym lub energetykiem.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

⁷ Dz. U. poz. 1154.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania podejmowane przez szkoły na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.

Opis stanu faktycznego

Według Pani Magdaleny Kusibab, dyrektora Szkoły, pracownicy Szkoły nie zajmowali się zagadnieniem spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież. Na pierwszym spotkaniu rady pedagogicznej we wrześniu 2022 r. wspomniano, że taki problem istnieje. Posiadali ogólną wiedzę w zakresie szkodliwości spożywania napojów energetycznych. W Szkole nie zauważano przypadków spożywania energetyków przez uczniów.

(akta kontroli str. 10-11)

W opinii dyrektora, ponieważ w Szkole nie było takowego zagrożenia i takiej potrzeby, Szkoła nie wystąpiła do innych organów z wnioskami o podjęcie działań ograniczających dostępność i spożywanie napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież. Prowadzone są działania profilaktyczne. Nie było więc potrzeby działań na większą skalę – poza Szkołą.

(akta kontroli str. 12-17)

1.1 W Szkole⁸ umieszczono dwa automaty z żywnością i napojami, w których nie było napojów energetyzujących. W automatach były m.in. batony, paluszki, rogałe, soki, napoje, woda mineralna, popcorn, ciastka, orzeszki ziemne.

(akta kontroli str. 18-26; 253-254)

W Szkole nie wprowadzono zakazu sprzedaży napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 10-11)

Zgodnie z § 1 ust. 2 pkt. 1, 2 i 3 rozporządzenia w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach w jednostkach systemu oświaty mogą być sprzedawane dzieciom i młodzieży grupy środków spożywczych, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 6-8 i pkt 20, pod warunkiem że nie zawierają więcej niż:

- 15 g cukru w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia, a w przypadku produktów mlecznych, o których mowa w ust. 1 pkt 7, nie więcej niż 13,5 g cukru w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia;
- 10 g tłuszczu w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia;
- 0,4 g sodu/1 g soli w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia, a w przypadku pieczywa półcukierniczego i cukierniczego nie więcej niż 0,45 g sodu/1,2 g soli w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia.

W związku z uzasadnionym prawdopodobieństwem nieprzestrzegania ww. zasad sprzedaży żywności, działając na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, dyrektor Delegatury NIK w Rzeszowie zlecił Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu w Dębicy⁹ przeprowadzenie kontroli doraźnej w Szkole w ww. zakresie. Kontrola wykazała, że w automatach znajdowały się produkty niespełniające wymogów cyt. rozporządzenia, tj. batony, paluszki, ciastka, napoje, tabliczki zbożowe z czekoladą, orzeszki ziemne. Zobowiązano prowadzącą działalność do ich wycofania z obrotu z terenu Szkoły. PPIS poinformował, że na podstawie art. 104

⁸ W dniu 16 marca 2023 r., tj. w dniu przeprowadzania oględzin.

⁹ Zwanemu dalej: PPIS.

ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o *bezpieczeństwie żywności i żywienia*¹⁰, skieruje do Państwowego Podkarpackiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie wnioski o ukaranie.

(akta kontroli str. 27-94)

Przepis art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy *Prawo oświatowe* zobowiązuje dyrektora szkoły do sprawowania opieki nad uczniami oraz stwarzania warunków harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne.

Dyrektor wyjaśniła, że w Szkole na bieżąco kontroluje się produkty znajdujące się w automatach, w przypadku podejrzenia nieprawidłowości, jest to zgłaszane do właścicieli urządzeń.

(akta kontroli str. 12-17)

1.2 Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w *sprawie wymagań wobec szkół i placówek*¹¹, na szkoły nałożono, dostosowane do potrzeb uczniów i środowiska, obowiązki podejmowania działań wychowawczych i profilaktycznych – także mające na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie pożądaných zachowań.

Na pytanie, czy Szkoła realizowała obowiązki edukacji zdrowotnej oraz działań wychowawczych i profilaktycznych, w tym mających na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie pożądaných zachowań, które były dostosowane do potrzeb uczniów i środowiska ukierunkowane na spożywanie napojów energetyzujących, dyrektor Szkoły wyjaśniła, że w Szkole *nie prowadzono takich działań i zapisów w tym zakresie nie było w programach profilaktyczno-wychowawczych.*

(akta kontroli str. 10-11)

W Szkole zrealizowano cztery pogadanki o szkodliwości i wpływie napojów energetyzujących na młode organizmy, przeprowadzone w trakcie godzin wychowawczych w trzech klasach, z tego:

- w dniu 6 października 2020 r. pt. *Energetyki – moc czy niemoc?*,
- w dniu 30 września 2021 r. pt. *Energetyk nie doda ci skrzydeł*,
- w dniu 16 lutego 2023 r. pt. *Szkodliwa energia, czyli dlaczego napoje energetyzujące nie są dla młodzieży (Szkodliwość i wpływ napojów energetyzujących na młody organizm – prezentacja; Jak zwiększać zasób energii bez energizerów, plakat Stop Energetykom – praca w grupach)*,
- w dniu 16 marca 2023 r. pt. *Napoje energetyzujące – współczesne zagrożenie zdrowotne dzieci i młodzieży.*

Ostatnia z nich została przeprowadzona w trakcie niniejszej kontroli NIK.

(akta kontroli str. 95-97, 240-252)

Dyrektor wyjaśniła, że w Szkole *na bieżąco jest realizowany obowiązek edukacji zdrowotnej oraz działania wychowawcze i profilaktyczne dotyczące substancji psychoaktywnych, w tym napojów energetyzujących. To, że w temacie lekcji nie ma sformułowania napoje energetyzujące nie oznacza, że nie mówi się o ich szkodliwości. Na godzinach wychowawczych, na lekcjach przyrody czy biologii porusza się te tematy w ramach tematów uzależnień i wpływu substancji psychoaktywnych na organizm.*

W Szkole nie rozpowszechniano materiałów czy informacji dotyczących stricte napojów energetyzujących, ponieważ jest to szkoła podstawowa i nie zostało zdiagnozowane takowe zagrożenie. Jednak mówi się o nich w kontekście innych

---

¹⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 2132 ze zm.

¹¹ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2198.

używek. *Formy przekazywania informacji, to pogadanki, rozmowy czy też gazetki ścienne.*

(akta kontroli str. 12-17)

W materiałach z pięciu gazetek tematycznych informowano o szkodliwości napojów energetyzujących i skutkach ich spożywania, m.in. o ryzyku zachorowań w wieku dorosłym, np. na chorobę wieńcową, otyłość, osteoporozę.

(akta kontroli str. 98-103)

Dyrektor wyjaśniła, że *gazetka ścienna wisiała na holu głównym, w ogólnodostępnym (dla rodziców, uczniów i nauczycieli) miejscu.* Dyrektor nie wyjaśniła kiedy materiały z gazetek zostały udostępnione w Szkole.

(akta kontroli str. 12-17)

Oprócz ww. pogadanek i gazetek nie podejmowano innych działań wychowawczych i profilaktycznych, bezpośrednio ukierunkowanych na spożywanie napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 10-17; 95-103)

1.3 Przepis art. 26 ust. 2 i 3 ustawy *Prawo oświatowe* nakazuje opracowanie programu wychowawczo-profilaktycznego na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Diagnozę przeprowadza dyrektor szkoły albo upoważniony przez niego pracownik szkoły.

W Szkole opracowano:

- na rok szkolny 2019/2020 – diagnozę potrzeb i problemów występujących w społeczności szkolnej, opartą na: obserwacji rozwoju uczniów, ich funkcjonowania na terenie Szkoły i poza nią; analizie zapisów w dziennikach, zeszytach uwag; analizie dokumentacji wychowawców, pedagoga szkolnego, innych specjalistów pracujących w Szkole; rozmowach z nauczycielami i rodzicami, pracownikami Szkoły; analizie ankiet wychowawców klas, w tym ankiet nt. bezpieczeństwa, samopoczucia uczniów w Szkole; informacjach wynikających z wymiany spostrzeżeń w zespołach wychowawców i nauczycieli i ich wnioskach; analizie ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas IV-VIII nt. środków uzależniających i substancji psychotropowych; informacji pracowników instytucji wspierających pracę Szkoły. Diagnoza została podpisana w sposób nieczytelny;
- na rok szkolny 2020/2021 – podsumowanie wyników ankiet 85 uczniów dotyczących środków uzależniających, w których zajęto się uzależnieniem od narkotyków, które nie zostało podpisane;
- na rok szkolny 2021/2022 – podsumowanie wyników ankiet 66 uczniów dotyczących środków uzależniających, w których zajęto się uzależnieniem od narkotyków, które nie zostało podpisane;
- na rok szkolny 2022/2023 – podsumowanie wyników ankiet 52 uczniów, dotyczących środków uzależniających, w których zajęto się uzależnieniem od narkotyków, alkoholu i dopalaczy, które nie zostało podpisane.

(akta kontroli str. 104-121)

W zakresie niepodpisania ww. dokumentów, dyrektor wyjaśniła, że *nie ma przepisów zobowiązujących do konieczności podpisywania każdego dokumentu – było to zwykłe przeoczenie.*

(akta kontroli str. 12-17)

W ww. dokumentach przedstawionych jako diagnozy potrzeb nie zwrócono uwagi na problematykę spożywania napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 104-121)

Dyrektor wyjaśniła, że *problematyka spożywania napojów energetyzujących nie była wyeksponowana z uwagi na brak problemu w Szkole. Podejmowane działania stanowiły profilaktykę pierwszorzędową.*

(akta kontroli str. 12-17)

1.4 Przepis art. 26 ust. 1 ustawy *Prawo oświatowe* stanowi, że szkoły realizują program wychowawczo-profilaktyczny obejmujący: treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Zgodnie z art. 84 ust. 2 pkt 1 cyt. ustawy do kompetencji rady rodziców, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, należy uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki, o którym mowa w art. 26.

W Szkole opracowano:

- program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2019/2020, w którym m.in. w obszarze *Zdrowie – edukacja zdrowotna* zaplanowano zajęcia, gazetki tematyczne dotyczące m.in. tematyki zdrowego odżywiania oraz skutków korzystania z napojów energetyzujących, które winien zrealizować w ciągu całego roku dyrektor Szkoły z wychowawcami klas.

W obszarze *Bezpieczeństwo – profilaktyka zachowań ryzykownych* jako jedno z zadań do realizacji zapisano zapoznanie z przyczynami i skutkami uzależnień, szkodliwością używania środków psychoaktywnych, w tym napojów energetyzujących, poprzez m.in. organizowanie spotkań z przedstawicielami Policji, pogadanki na godzinach wychowawczych, konkursy profilaktyczne, realizację programów profilaktycznych we współpracy z Sanepidem, które winni realizować pedagog, wychowawcy, dyrektor Szkoły. Nie przedłożono dokumentów potwierdzających uzgodnienie programu w porozumieniu z Radą Rodziców.

(akta kontroli str. 122-148)

Dyrektor wyjaśniła, że *każdy projekt programu wychowawczo-profilaktycznego Szkoły, a także aneks do tego dokumentu był przekazywany Radzie Rodziców, która w porozumieniu z Radą Pedagogiczną go uchwalała. Uchwały owe znajdują się w dokumentacji Rady Rodziców. Nie ma w dokumentach uchwały z 2019/2020 – nie była wtedy dyrektorem tej Szkoły i nie potrafi tego wytłumaczyć.*

(akta kontroli str. 12-17)

- program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2020/2021, uzgodniony z Radą Rodziców, w którym jako czynniki ryzyka wymieniono m.in. niedostateczną umiejętność radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, niską kulturę osobistą uczniów (agresję słowną, brak szacunku wobec siebie wzajemnie oraz wobec dorosłych), lekceważenie obowiązujących norm. Zaplanowane działania profilaktyczne miały polegać m.in. na uświadomieniu zagrożeń wynikających z sięgania po substancje uzależniające, tj. alkohol, środki psychoaktywne, narkotyki, papierosy i e-papierosy. W programie tym nie odniesiono się do problemu spożywania napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 149-178)

- program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2021/2022, uzgodniony z Radą Rodziców, w którym m.in. w obszarze *Bezpieczeństwo – profilaktyka zachowań ryzykownych* jako jedno z zadań do realizacji zapisano kontynuację działań związanych z uświadamianiem zagrożeń wynikających z sięgania po substancje

uzależniające, w tym substancje energetyzujące, m.in. udział uczniów w programach i konkursach profilaktycznych; doskonalenie przez nauczycieli i rodziców kompetencji w zakresie profilaktyki, używania środków i substancji psychoaktywnych poprzez udział w konferencjach, szkoleniach, pogadankach i prelekcjach; prowadzenie przez nauczycieli zajęć w ramach programów profilaktycznych; przygotowywanie i organizacja konkursów przez nauczycieli; opracowanie i rozpowszechnianie przez nauczycieli materiałów edukacyjnych; rozmowy, prezentacje, pogadanki nauczycieli; rozmowy rodziców z pedagogiem.

(akta kontroli str. 179-208)

- program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2022/2023, uzgodniony z Radą Rodziców, w którym jako czynniki ryzyka wymieniono m.in. niedostateczną umiejętność radzenia sobie w sytuacji wywołanej pandemią COVID-19 a także wojną w Ukrainie oraz niewystarczające umiejętności rodziców w zakresie reagowania na trudności edukacyjno-wychowawcze dzieci. Zaplanowane działania profilaktyczne miały polegać m.in. na kontynuacji działań związanych z uświadamianiem zagrożeń wynikających z sięgania po substancje uzależniające. W programie tym nie odniesiono się do problemu spożywania napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 209-239)

Odnosnie nieuwzględnienia w programach wychowawczo-profilaktycznych na lata szkolne 2020/2021 i 2022/2023 problematyki spożywania energetyków, dyrektor wyjaśniła, że *tematyka ta poruszana była np. w roku szkolnym 2020/2021 w czasie realizacji działań w obszarze: Dostarczanie rzetelnych i aktualnych informacji na temat zagrożeń i rozwiązywania problemów związanych z używaniem środków odurzających, substancji psychotropowych środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych.*

W roku szkolnym 2022/2023 miało to miejsce w obszarze: Bezpieczeństwo – profilaktyka zachowań ryzykownych, treści i działania: Kontynuacja działań związanych z uświadomieniem zagrożeń wynikających z sięgania po substancje uzależniające; alkohol, środki psychoaktywne, narkotyki, papierosy, e-papierosy;

- dla uczniów: udział w szkolnej akcji Załaduj dobrą energię,

- dla rodziców: przypomnienie rodzicom najważniejszych informacji na gazetce tematycznej "Nie tylko alkohol szkodzi".

(akta kontroli str. 12-17)

Na pytanie w jaki sposób zrealizowano ww. działania dot. napojów energetyzujących, określone w programach wychowawczo-profilaktycznych opracowanych na lata szkolne 2019/2020 i 2021/2022, dyrektor wyjaśniła, że *programy zawierają informacje n/t metod i form realizacji zadań związanych z tematyką substancji psychoaktywnych.*

(akta kontroli str. 12-17)

Przedłożona do kontroli dokumentacja nie potwierdziła realizacji ww. zaplanowanych w cyt. programach zadań.

(akta kontroli str.95-103; 240-252)

Programy wychowawczo-profilaktyczne zawierały elementy określone w przepisie art. 26 ust. 1 ustawy *Prawo oświatowe*.

(akta kontroli str. 122-239)

1.5 Spośród 194 uczniów Szkoły, którzy wypełnili ankiety opracowane przez NIK na potrzeby niniejszej kontroli:

- 50 (tj. 26%) wskazało, że pije napoje energetyzujące;

- jeden (2%) kupował napoje energetyzujące w sklepiku szkolnym, trzech (6%) miało napoje z automatu poza Szkołą, 33 (66%) – ze sklepu w pobliżu Szkoły, pięciu (10%) – z domu, 27 (54%) – z innych miejsc;
- 79 (41%) stwierdziło, że w ich Szkole/środowisku pije się dużo energetyków;
- trzech (6%) wskazało, że pije napoje energetyzujące kilka razy w tygodniu, 10 (20%) – kilka razy w miesiącu, jeden (2%) – codziennie, 36 (72%) – sporadycznie;
- 25 uczniów (50%) stwierdziło, że zdarzało się im wypić więcej niż jeden napój dziennie, jeden – siedem napoi, czterech – pięć napoi, siedmiu – trzy napoje, 11 – dwa napoje,
- 34 uczniów (68%) piło energetyki ze względu na smak, 19 (38%) – w celu pobudzenia do nauki, dziewięciu (18%) – z powodu adrenaliny, siedmiu (14%) – dla towarzystwa, czterech (8%) – z przyzwyczajenia, siedmiu (14%) – z innych przyczyn;
- jeden uczeń (2%) wskazał na niepokojące objawy po wypiciu napojów energetyzujących w postaci: bólu w klatce piersiowej, agresywnego zachowania, przyspieszonego oddechu, zaburzeń snu, kołatania serca;
- 179 uczniów (92%) było świadomych, że napoje energetyzujące szkodzą zdrowiu i mogą prowadzić do uzależnienia;
- w przypadku 93 uczniów (52%) świadomość w ww. zakresie pochodziła od rodziny, 79 (44%) – z mediów, 62 (35%) – ze Szkoły, 49 (27%) – z informacji na produkcie, 24 (13%) – od rówieśników, 14 (8%) – z innych źródeł (internet, samokształcenie);
- 62 uczniów (32%) podało, że Szkole lub w środowisku, w którym spędzają wolny czas była mowa o szkodliwości napojów energetyzujących, 39 (20%) – udzieliło odpowiedzi negatywnej, 93 (48%) – że nie wie;
- sześciu uczniów (10%) wskazało, że wiedzę w tym zakresie przekazywano im podczas rozmów z wychowawcami, jeden (2%) – wskazał na kolegów i jeden (2%) na dietetyka podczas obozu szkolnego.

Aby ograniczyć spożywanie przez młodych ludzi napojów energetyzujących uczniowie podali, aby prowadzić pogadanki na temat szkodliwości w Szkole i informować o skutkach ich picia, zakazać ich produkcji i sprzedaży: w tym niepełnoletnim, wprowadzić podatki na te produkty.

(akta kontroli str. 255-275)

Spośród 92 rodziców uczniów Szkoły, którzy wypełnili ankiety opracowane przez NIK na potrzeby niniejszej kontroli:

- sześciu (tj. 7%) wskazało, że ich dzieci piją napoje energetyzujące;
- pięciu (83%) wskazało, że ich dzieci piją napoje energetyzujące sporadycznie, jeden (17%) – kilka razy w miesiącu;
- jeden z rodziców (17%) stwierdził, że jego dziecku zdarzyło się wypić więcej niż jeden napój dziennie (dwa napoje), dwóch (33%) – udzieliło odpowiedzi negatywnej, trzech (50%) – nie miało wiedzy w tym zakresie;
- sześciu uczniów (100%) piło energetyki – dla towarzystwa, jeden (17%) – z powodu adrenaliny, dwóch (33%) – ze względu na smak;
- jeden z rodziców (17%) wskazał, jego dziecko miało niepokojące objawy po wypiciu napojów energetyzujących, w postaci agresywnego zachowania, zaburzeń snu i kołatania serca;
- 91 (99%) rodziców było świadomych, że napoje energetyzujące szkodzą zdrowiu i mogą prowadzić do uzależnienia;
- w przypadku 66 rodziców (73%) świadomość w ww. zakresie pochodziła z mediów, 45 (49%) – z oznakowania produktów, 34 (37%) – ze środowiska, 23 (25%) – od rodziny, dziewięciu (10%) – ze Szkoły, siedmiu (8%) – z innych źródeł (własnego doświadczenia i wykształcenia, internetu, od lekarza);
- żaden z rodziców nie sygnalizował w Szkole problemu szkodliwości spożywania energetyków przez młodych ludzi;

- dwóch rodziców (2%) informowało o problemie inne podmioty niż Szkoła.
Aby ograniczyć spożywanie przez młodych ludzi napojów energetyzujących rodzice wskazali m.in. na konieczność: wprowadzenia całkowitego zakazu ich sprzedaży, w tym nieletnim; podniesienia ceny; edukowania i uświadamiania dzieci i rodziców na temat szkodliwości energetyków poprzez m.in. spotkania z dietetykiem i pogadanki szkolne; analizy ich składu i upowszechnienia wyników badania; kampanii uświadamiających w portalach społecznościowych.

(akta kontroli str. 276-287)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieuwzględnienie, poza nielicznymi pogadankami, w działaniach wychowawczych i profilaktycznych – niezgodnie z obowiązkiem określonym w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w *sprawie wymagań wobec szkół i placówek* – zagadnień dotyczących spożywania napojów energetyzujących.
2. Niezapewnienie sprzedaży na terenie Szkoły produktów żywnościowych spełniających wymogi § 1 ust. 2 pkt. 1, 2 i 3 rozporządzenia w *sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach*.
3. Nieujęcie w corocznych diagnozach potrzeb rozwojowych uczniów w całym okresie objętym kontrolą oraz w opracowanych na ich podstawie programach wychowawczo-profilaktycznych Szkoły na lata szkolne 2020/2021 i 2022/2023 problematyki spożywania napojów energetyzujących.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Podejmowanie kompleksowych działań wychowawczych i profilaktycznych dotyczących problematyki spożywania napojów energetyzujących przez uczniów Szkoły.
2. Zapewnienie, aby na terenie Szkoły sprzedawano produkty spełniające warunki określone w rozporządzeniu w *sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach*.
3. Uwzględnianie problematyki spożywania napojów energetyzujących w diagnozach potrzeb rozwojowych uczniów oraz w programach wychowawczo-profilaktycznych odpowiadających bieżącej sytuacji w Szkole.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 12 czerwca 2023 r.

Kontroler
Małgorzata Milanowska
Główny specjalista k.p.

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/

Kontroler
Robert Szwagiel
Doradca techniczny

/-/